

תוכן עניינים

פרק א': מבוא - תקנות א עד ג לתקנות הדיון	1
פרק ב': הרכב בתי-הדין ומקום מושבם - תקנות ד עד ו לתקנות הדיון	3
פרק ג': מקום המשפט - תקנות ז עד כד לתקנות הדיון	51
1. המשפט במקום הנתבע - תקנה ז לתקנות	51
2. יותר ממקום אחד - תקנה ח לתקנות	56
3. נתבעים אחדים - תקנה ט לתקנות	57
4. משפט בין בני זוג - תקנה י לתקנות	58
5. תביעה של הורה - תקנה יא לתקנות	58
6. תביעה במקום העסקה - תקנה יב לתקנות	59
7. הסכם בדבר מקום המשפט - תקנה יג לתקנות	59
8. הסכמה מכללא - תקנה יד לתקנות	60
9. עניינים שלא על ריב - תקנה טו לתקנות	60
10. תביעה שלא במקום הנתבע - תקנה טז לתקנות	60
11. צווים זמניים - תקנה יז לתקנות	61
12. תביעות אגב ונגד - תקנה יח לתקנות	61
13. הטוען חוסר - סמכות - תקנה יט לתקנות	62
14. שיפוט במקרים מיוחדים - תקנה כ לתקנות	62
15. העברת תיק - סמכות לקבוע בית-דין - תקנות כא ו- כב לתקנות	63
16. תביעה בשני בתי-דין - תקנה כג לתקנות	64
17. חלוקת העניינים בין בתי-דין - תקנה כד לתקנות	64
פרק ד': הגשת המשפט - תקנות כה עד לד לתקנות הדיון	65
1. הגשת תביעה - תקנה כה לתקנות	65
2. כתב תביעה - תקנה כו לתקנות	65
3. צירוף תביעות - תקנה כז לתקנות	66
4. חתימת התובע והרשאה - תקנה כח לתקנות	67
5. העתקים - תקנה כט לתקנות	67
6. הודעה לתובע - תקנה ל לתקנות	67
7. קביעת תאריכים - תקנה לא לתקנות	67
8. תביעת אגב ותביעת נגד - תקנה לב לתקנות	67
9. תביעת מזונות - תקנה לג לתקנות	69
10. כתב תשובה - תקנה לד לתקנות	70
פרק ה': הזמנת בעלי דין - תקנות לה עד מו לתקנות הדיון	71
1. הזמנת בעל דין - תקנה לה לתקנות	71
2. כתב ההזמנה - תקנה לו לתקנות	71
3. אופן משלוח ההזמנה - תקנה לז לתקנות	71

4.	זמן משלוח ההזמנה - אישור מסירת ההזמנה - מסירת ההזמנה על-ידי שליח בית-דין - תקנות לח עד מ לתקנות	72
5.	הזמנה במקום אחר - תקנה מא לתקנות	74
6.	תחליף המצאה - תקנה מב לתקנות	74
7.	הזמנה על-ידי פרסום - תקנה מג לתקנות	74
8.	הזמנה בלתי-מספקת - תקנה מד לתקנות	75
9.	הודעת תאריך בבית-הדין - תקנה מה לתקנות	75
10.	מסירת כתבים אחרים - תקנה מו לתקנות	75
פרק ו': הרשאה - תקנות מז עד נא לתקנות הדיון	77	
פרק ז': מהלך הדיון - תקנות נב עד עט לתקנות הדיון	79	
1.	דיון בדלתיים סגורות ובדלתיים פתוחות - תקנה נב לתקנות	79
2.	לבוש צנוע - תקנה נג לתקנות	79
3.	אישור פרסום - תקנה נד לתקנות	81
4.	ניהול הדיון - תקנה נה לתקנות	83
5.	בירור הופעה - תקנה נו לתקנות	84
6.	נוכחות בעלי הדין אישית - תקנה נז לתקנות	84
7.	אי-הופעת בעל דין אישית - תקנה נח לתקנות	84
8.	סדר הדיון - תקנה נט לתקנות	85
9.	שמיעת בעלי הדין עצמם - תקנה ס לתקנות	86
10.	חובת תשובות כנות - תקנה סא לתקנות	87
11.	התערבות המורשה - תקנה סב לתקנות	88
12.	מסירת כתבים אחרים - תקנה סג לתקנות	88
13.	טענות ושאלות נוספות - תקנה סד לתקנות	89
14.	אי-התאמה בטענות - תקנה סה לתקנות	89
15.	פרוטוקול - תקנה סו לתקנות	91
16.	הרצאת דברים בכתב - תקנה סז לתקנות	91
17.	שמיעת בעל דין על-ידי סופרי הדיונים - תקנה סח לתקנות	92
18.	כשבעל דין נפטר - תקנה סט לתקנות	92
19.	שימוש בהליכים אחרים - תקנה ע לתקנות	92
20.	משפט שהועבר מהרכב אחר ושינוי בהרכב - תקנה עא לתקנות	92
21.	"אין לי עדים" - תקנה עב לתקנות	94
22.	שמיעת עדים לאחר-מכן - תקנה עג לתקנות	94
23.	ארכה להבאת עדים - תקנה עד לתקנות	107
24.	הודעה על סיום טענות וראיות - תקנה עה לתקנות	107
25.	סיכומים - תקנה עו לתקנות	107
26.	סדר הסיכומים - תקנה עז לתקנות	107
27.	ביטול תביעה - תקנה עח לתקנות	107
28.	הזנחת תביעה - תקנה עט לתקנות	116

29.	בקשה לעיון בתיקי בית-הדין הרבני יש להגיש לבית-הדין הרבני עצמו, שלו נתון שיקול-הדעת לאפשר את העיון.....	116
30.	בית-הדין הרבני הגדול הוסיף ועמד על כך שהדיון בעניין העברת המשמורת טרם התקיים, בשל בקשת הפסילה שהקפאה את ההליך, ואף הביע צער על התמשכותה של ההתדיינות. לפיכך, בית-הדין הרבני הגדול הוסיף וקבע כי על בית-הדין הרבני האזורי לפעול לחידוש הקשר בין המשיב לקטינים "בזהירות אך בזריזות", ולא לחסוך מהעותרת סנקציות נדרשות ככל שלא תשתף פעולה.....	117
31.	על-אף טענת ב"כ האישה שהתובע הוא אדון לתביעתו, ביטול התביעה אינו תלוי בתובע בלבד, אלא נתון לשיקול-דעת בית-הדין.....	117
	פרק ח': עדות - תקנות פ עד צו לתקנות הדיון.....	119
	פרק ט': שבועה - תקנות צו עד קה לתקנות הדיון.....	123
1.	סדר השבעת בעל דין - שבועה בפני מי - השבעה על-ידי בית-דין אחר - אי-הופעת בעלי הדיון - תקנות צו עד ק לתקנות.....	123
2.	אי-הופעת הנתבע - תקנה קא לתקנות.....	124
3.	אי-הופעת התובע - תקנה קב לתקנות.....	124
4.	הוצאות עקב אי-הופעה - אי-התייצבות - תקנות קג ו- קד לתקנות.....	125
5.	העברת העתק פסק-הדין - תקנה קה לתקנות.....	126
	פרק י': עיכוב, עיקול וצו מניעה זמני - תקנות קו עד קט לתקנות הדיון....	127
1.	עיכוב יציאה שלא בפני בעל דין - תקנה קו לתקנות.....	127
2.	תוקף הצו, תנאים וסדרי דין - תקנה יקז לתקנות.....	262
3.	עיקול נכסים - תקנה קח לתקנות.....	265
4.	צו מניעה זמני - תקנה קט לתקנות.....	285
	פרק י"א: פשר, החלטה, פסק - תקנות קי עד קיח לתקנות הדיון.....	287
	פרק י"ב: הוצאות ושכר-טרחתו של המורשה - תקנה קיט לתקנות הדיון.....	293
	פרק י"ג: פסק-דין שניתן במעמד צד אחד - תקנות קכ עד קכז לתקנות הדיון.....	297
	פרק י"ד: סתירת הדין ודיון מחדש - תקנות קכח עד קלא לתקנות הדיון.....	299
	פרק ט"ו: ערעור - תקנה קלב עד קנג לתקנות הדיון.....	345
1.	ערעור על פסק-דין והחלטה - תקנה קלב לתקנות.....	345
2.	ערעור ברשות - תנאים לערעור - תקנות קלג ו- קלד לתקנות.....	350
3.	נימוקי ערעור - חומר שלא היה לפני בית-הדין הפוסק - ויתור על זכות ערעור - תקנות קלה עד קלז לתקנות.....	357
4.	מועד הגשת ערעור - תקנה קלח לתקנות.....	358
5.	ארכה להגשת ערעור - תקנה קלט לתקנות.....	359

6. דרך הגשת ערעור - כתב ערעור - הנמקת פסק-הדין - העתקים - תשובה לערעור - ערעור נגד - ביצוע פסק-הדין ועיכובו - שמיעת בעלי הדין בערעור - תקנות קמ עד קמז לתקנות	361.....
7. סיכומים בכתב - שמיעת מורשה - סדר שמיעת הערעור - אי-הופעת בעלי הדין - הבאת עדים והוכחות - פסק-הדין - תקנות קמח עד קנג לתקנות	364.....
8. בעניין מויאל נקבע כי אם הוגש הערעור העיקרי לאחר המועד, ובשגגה התאפשרה הגשתו תחילה, משהתגלה האיחור ובשלו נמחק הערעור העיקרי - גורר הדבר את מחיקת הערעור שכנגד משום שאת הערעור שהוגש לאחר המועד וללא רשות יש לראות למפרע כאילו לא הוגש כלל, וזאת בניגוד לערעור שהוגש במועדו אלא שהאגרה לא שולמה או שהערובה לא הופקדה, שאותו אין לראות כמי שלא הוגש	365.....
פרק ט"ז: סידור גט - תקנות קנד עד קסה לתקנות הדיון	367.....
פרק י"ז: אישור נישואין וגירושין - תקנות קסו עד קסח לתקנות הדיון	371.....
פרק י"ח: חליצה - תקנות קסט ו- קע לתקנות הדיון	373.....
פרק י"ט: היתר - עיגון - תקנות קעא ו- קעב לתקנות הדיון	375.....
פרק כ': היתר נישואין - תקנות קעג עד קעז לתקנות הדיון	377.....
1. הדיון בבקשה - אישור נשיא בית-הדין הגדול - תקנות קעג ו- קעד לתקנות	377.....
2. צו לביצוע - תקנה קעה לתקנות	379.....
3. היתר בנשתטית - תקנה קעו לתקנות	379.....
4. היתר שניתן בחוץ לארץ - תקנה קעז לתקנות	379.....
פרק כ"א: אישור צוואות, עזבונות, אפוטרופוס - תקנות קעח עד קפו לתקנות הדיון	381.....
פרק כ"ב: הקדשות - תקנות קפז עד קצא לתקנות הדיון	383.....
פרק כ"ג: דינים וחשבונות - תקנות קצב עד קצד לתקנות הדיון	385.....
פרק כ"ד: אימוץ - תקנות קצה עד ר לתקנות הדיון	387.....
פרק כ"ה: גיור - תקנות רא עד רג לתקנות הדיון	389.....
פרק כ"ו: הוראות שונות - תקנות רד עד ריא לתקנות הדיון	395.....
פרק כ"ז: נושאים שונים	397.....
1. חיוב בית-הדין ליתן הסבר מדוע מתעלם הוא מהוראות פרוצידוראליות	397.....
2. סגירת תיק למול מחיקת תיק	397.....
3. בקשה לאכיפת הסכם גירושין	399.....
4. ערעור שחלף זמנו הנתלה באי-חלוף המועד לערעור על דחיית בקשה לסתירת הדין וערעור על החלטה שעניינה - מעשה עשוי	404.....
5. בית-הדין, כמו כל בית-משפט, רשאי למנות מומחה מטעמו אף ללא הסכמת בעלי הדין	407.....

6.	לבתי-הדין הרבניים סמכות טבועה לקבוע את סדרי הדין הנוהגים בהם	416
7.	יש לראות בתשלום שבו חוייב בא-כוח התובעת משום "קנס" שהוטל מכוח חוק מניעת הפרעה, ולא הוצאות משפט כמשמען בתקנות הדיון	425
	פרק כ"ח: תקנות הדיינים (פגרות), התשע"ג-2013	429
1.	הדין	429
2.	הלכה למעשה	430
	פרק כ"ט: מומחים	453
	פרק ל': תמצית ההלכה - תקנות הדיון בבית-הדין הרבני	459
1.	תקנה קל"ד לתקנות הדיון מסמיכה את בית-הדין הרבני הגדול, "לפי שיקול-דעתו, להתנות את הגשת הערעור בהפקדת ערבויות מתאימות". פסיקתו של בית-משפט זה הדגישה לא אחת כי הפעלת סמכות זו צריכה להיעשות בסבירות ובמידתיות, ובהתחשב בזכויותיהם של בעלי הדין, ובכלל זה זכות הגישה לערכאות. דרישה לקיום פסק-הדין מושא הערעור כתנאי לשמיעתו איננה מסוג השימושים המקובלים בסמכות האמורה - וטוב שכך הובהר על-ידי היועץ המשפטי לשיפוט הרבני. בהינתן הבהרה זו, ובשים-לב למשמעותן העדכנית של החלטות בית-הדין הרבני הגדול, סברנו כי טענות העותר קיבלו מענה הולם והעתירה באה על סיפוקה	459
2.	לא נפל כל פגם בסיווג החלטת בית-הדין הרבני האזורי אשר קבע כי הסכום השנוי במחלוקת אינו בר-איזון - ככזו הטעונה רשות ערעור, וכפועל יוצא מכך גם לא נפל כל פגם בקביעה כי חלף המועד להגשתה. אין מדובר בהחלטה "הגומרת את הדיון באופן שלא יינתן עוד פסק-דין" שאז הערעור עליה הוא בזכות (תקנה קל"ב(1) לתקנות הדיון)	459
3.	דין העתירה להידחות על-הסף. העתירה שלפנינו מופנית נגד החלטות בית-הדין הרבני האזורי, וזאת מבלי שהוגשה ביחס אליהן בקשת רשות ערעור לבית-הדין הרבני הגדול בהתאם לתקנה קלב לתקנות הדיון	460
4.	בקשה לדון מחדש, אינה יכולה "לטעון מחדש את שטון הזמן" להגשת ערעור, כאשר הובהר כי ההיגיון העומד בבסיס כלל זה הוא מניעת מצב בו בעלי דין המעוניינים בהארכת מועד להגשת ערעור יגישו בקשות לעיון חוזר בטענות שונות ומשונות, ולאחר שבקשתם תידחה יוכלו להגיש ערעור בזכות על החלטות שהפכו חלוטות, גם אם יהיה זה לאחר כמה שנים ממתן פסק-הדין הסופי בעניינם - החלטה בבקשה לדון מחדש בפסק-דין של בית-הדין הרבני, אינה מחדשת איפוא את מרוץ הזמן לערער עליו בזכות	460

5. אין מקום להפעלת ביקורת שיפוטית על התשלומים שהושתו על המבקש בהליך, משלא מדובר בסנקציות מכוח חוק כפיית ציות. במסגרת ההחלטה מיום 27.06.24 קבע בית-הדין הרבני כי משהמבקש טרם הסדיר את התשלום לרואה החשבון הוא יחוייב בתשלום בסך 500 ש"ח למשיבה וכן בתשלום סכום זהה לאוצר המדינה; זאת, לאחר שבמסגרת ההחלטה מיום 19.05.24 צוין כי בית-הדין פועל לאכיפת חיובים שהיעדר הסדרתם מוביל לעיכוב ההליך, וכי ככל שהמבקש לא יסדיר את התשלום לרואה החשבון ייתכן שהוא יחוייב בהוצאות 461.
6. פניה לבית-משפט זה בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק, אינה יכולה לבוא חלף מיצוי הליכים בבית-הדין הרבני - העותר לא העלה טעם שמצדיק סטיה מכלל זה 461.
7. הליך "סתירת הדין ודיון מחדש" מוסדר בפרק יד לתקנות הדיון. בהתאם לתקנות אלה, הליך כאמור יכול להתקיים הן ביוזמת בית-הדין והן לבקשת בעל הדין. בעוד שביחס לחלופה הראשונה קובעות תקנות הדיון, כי מקום בו חושש בית-הדין שטעה בפסק-דין עליו לזמן את הצדדים לבירור נוסף (תקנה קכח) הרי כאשר ההליך מתנהל לבקשת בעל הדין - אין חובה לקיים דיון עובר לדחיית הבקשה. כך, תקנה קל לתקנות הדיון שעניינה "הדיון בבקשה" קובעת כי "בית-הדין ידון בבקשה מבלי לשמוע שום צד ויחליט אם יש לדחות את הבקשה או שיש להזמין את הצדדים לדיון בבקשה". מכאן שבית-הדין רשאי לדחות בקשה לסתירת הדין מבלי לקיים בה דיון פרונטלי. אינני סבורה כי יש בהחלטות בית-הדין הרבני הגדול מימים 02.05.23 ו- 20.11.23 מהן עלה כי הוא צפוי לקיים דיון בבקשה לסתירת דין, כדי לחייב אותו לעשות כן, כאשר בסופו-של-דבר הגיע למסקנה כי יש לדחות את הבקשה וכי לצורך כך אין הכרח בקיום דיון 462.
8. בית-משפט זה אינו יושב כערכאת ערעור על החלטות בתי-הדין הרבניים, והתערבותו בהחלטות אלה שמורה למקרים חריגים שבהם ניכרת חריגה מסמכות, סטיה מהוראות החוק המכוונות לבית-הדין הדתי, פגיעה בעקרונות הצדק הטבעי או כאשר נדרש סעד מן הצדק 462.
9. תקנה עט לתקנות הדיון - "הזנחת תביעה" - הפסיקה שדנה בפרשנות החלטות של בתי-הדין הרבניים המורות על "סגירת תיק" המתנהל לפנייהם, גם מכוח תקנה זו, פירשה החלטות אלה בשני אופנים: יש כאלה שפורשו כהחלטות ביניים "המקפאות" את התיק באופן שסמכותו של בית-הדין הרבני נמשכת ויש כאלה שפורשו כהחלטות המורות על מחיקת התביעה או דחייתה, באופן המפקיע את סמכותו של בית-הדין הרבני 463.
10. לבית-הדין הגדול מוקנית סמכות לבחון מחדש את קביעותיו אם עלה בליבו חשש כי נפלה טעות בפסק-דינו, כאמור בפרק י"ד לתקנות הדיון 463.

11. הערכאה הדנה בתיק והחשופה לפרטיו היא המכירה את המשמעות של חשיפת המידע - ההשפעה על ההליך המשפטי שלפניה או השפעות אחרות, ולפיכך היא אשר נדרשת על-פי חוק לאשר את חשיפת הפרטים "אם יראה כי למבקש יש עניין צודק בדבר".....	463
12. אין בעל דין יכול לאמץ את תקנות הדיון אל ליבו לחצאין, להגיש בקשה שהתקנות אינן מאפשרות אותה אך להלין על דחייתה שלא בהתאם לתקנות. משמוגשת בקשה שהתקנות אינן מאפשרות להגיש הרי שהמענה לה בהחלטה ניתן "לפנים משורת הדין" וככזה קשה להצדיק את הדרישה לכובלו אל דרישות ההנמקה שבתקנות.....	463
13. ישנם מקרים שעל-אף הפרוצידורה המוגדרת בית-הדין/בית-המשפט יעדיפו בשיקול-הדעת להעדיף את המהות על הפרוצידורה. כך יש לבית-הדין הרבני/בית-המשפט סמכות לפעול משיקולי צדק.....	464
14. תקנות פ-פא - מתקנות אלה עולה כי ישנן שתי דרכים שבהן יבואו עדים לבית-הדין: האחת היא זימון שמזמין בית-הדין את העדים, על בסיס החלטתו לשמוע את העדים, וכדרך שמזמינים בעל דין; השניה היא מתן רשות לבעל הדין המעוניין בכך להביא בעצמו את עדיו לבית-הדין, במקרה זה אין בית-הדין צריך להזמין את העדים. ואכן פועל יוצא הוא כי אם לא יתייצבו הללו לא יתאפשר לנקוט נגדם באמצעי כלשהו שהרי לא המרו את ציוויו של בית-הדין ולא נמנעו מלשעות לזימונו אותם, סירוב להעיד למרות בקשת בעל הדין הוא עבירה על מצוות התורה, אך בהיעדר הזמנה של בית-הדין עונשו בידי שמים הוא, "אם לוא יגיד ונשא עונו" ואינו עניין לענישת מי שמוזמן לבית-הדין כעד או כבעל דין ונמנע מהתייצבות.....	464
15. תקנה ל' היא לכאורה תקנה טכנית בלבד המורה למזכירות איך תיעשה הגשת כתב התביעה ואיך ייקבע מועד הגשתו, פעולה זו הייתה ידנית בעת שנתקנו תקנות אלו, וכשבת-הדין עבדו בתיקים פיזיים כל הפעולות היו ידניות וגם הפרוטוקולים ופסקי-הדין נכתבו ידנית. באותה עת, המסירה הפיזית של התביעה למזכירות היוותה "הגשת תביעה" והמזכירות עשתה את הפעולות הידניות הנזכרות.....	464
16. לעומת תקנות סדר הדין האזרחי, על-פי תקנה כו לתקנות הדיון כל כתב תביעה יכיל את "העובדות המשמשות יסוד לתביעה" (תקנה כו(4)). הא ותו לא. לא הוטלה חובה לצרף כבר לכתב התביעה את המסמכים המשמשים יסוד לתביעה. מועדם בוא יבוא בשלב הראיות.....	465